

Ομιλία στην Τελετή απονομής βραβείων του 13^{ου} Διαγωνισμού Δημιουργικής Γραφής*

Κυρία Υπουργέ, ευχαριστώ από καρδιάς, τόσο εσάς όσο και τους εκλεκτούς εκπαιδευτικούς συνεργάτες σας, για την τιμή που μου κάνετε σε αυτή την τελετή απονομής βραβείων επικεντρωμένων στο έργο μου. Με συγκινεί επίσης που ο διαγωνισμός Δημιουργικής Γραφής είναι και φέτος αφιερωμένος στη μνήμη του μάστορα Μίμη Σουλιώτη. Η αύρα της ψυχής του είναι ανάμεσά μας. Η συγκίνησή μου ευθυγραμμίζεται τώρα και με τη χαρά να έχω μπροστά μου τα παιδιά που συμμετείχαν δημιουργικά και διακρίθηκαν σ' αυτόν τον διαγωνισμό.

Αγαπητά μου παιδιά, χαίρομαι κι εγώ μαζί σας (αυτό σημαίνει το συν-χαίρω) για τη δική σας επιτυχία. Νιώθω παράλληλα την ανάγκη να σας πω λίγα λόγια για την Ποίηση, της οποίας σήμερα τιμάμε την Παγκόσμια Ημέρα. Αλλά τι; Η Ποίηση οφείλει να επικαλύπτει και ουσιαστικά να γεμίζει ολόκληρο τον χρόνο. Η κάθε μέρα μας να είναι ποιητική. Η Ποίηση να είναι ο αδιάλειπτος ευφρόσυνος εορτασμός της ζωής και του νοήματός της.

Κάποτε, στη δική σας ηλικία, διάβασα κάτι που έγραψε ο Άντον Τσέχοφ, ο σπουδαίος συγγραφέας, και το έχω από τότε πνευματικό φυλαχτό. Είπε δηλαδή ο Τσέχοφ: «Όλα είναι ωραία σ' αυτόν τον κόσμο, εκτός από εκείνα που σκεφτόμαστε ή κάνουμε, όταν ξεχνάμε τη ανθρώπινη αξία μας». Εννοούσε φυσικά την αξία που σχετίζεται με την κορωνίδα της δημιουργίας, την τιμή που παρέχει στον άνθρωπο το πραγματικό του *αξίωμα*. Μιλάμε για την «τιμή», που η τραπεζική ή εμπορική της αξία δεν είναι αναγκαστικά συμβατή με την τιμή του ανθρώπου. Όσο για τη λέξη «αξία», το λογιστικό της ομόλογο δεν συνορεύει με την αξία που είναι κατατεθειμένη στην τράπεζα παντός εκλεπτυσμένου χαρακτήρα.

Στην ποιητικό λόγο οι λέξεις γίνονται πράγματα, ο λόγος δηλαδή γίνεται σάρκα ζωντανή και αναστάσιμη. Τα πράγματα στην ποίηση *αληθεύουν* όταν υλοποιούν τις ιδέες, που παύουν πια να είναι αφηρημένα σχήματα. Η ποίηση είναι μια πραγματικότητα, αυτό θέλω να πω, η οποία νομοθετεί και στηρίζει τη ζωή και τον κόσμο. Πέρα από τις ανάγκες του καθ' ημέραν βίου, η ζωή –η πραγματική όντως ζωή– έχει και μια πνευματική διάσταση, που αντλεί τα δικαιώματα και την παρηγοριά της από την τέχνη της ποίησης. Πάρτε ως παράδειγμα το αρχαίο ρητό «πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος», που σήμαινε βέβαια ότι τα πράγματα (τα «χρήματα», όπως λέγονταν τότε) αποκτούσαν την αξία τους κατά το μέτρον

χρήσεώς τους από τον άνθρωπο. Ουσιαστικά το ρητό επιδίωκε να υπογραμμίσει την ηθική και πνευματική αξία στον χειρισμό των πραγμάτων. Για να το πω καλύτερα, ο τρόπος που αντιμετωπίζουμε το καθετί, και η στάση που παίρνουμε στη ζωή, μετρά την ανθρώπινη αξία μας.

Αλλά πώς αποκτάται και πώς εξελίσσεται αυτή η ανθρώπινη αξία; Εδώ ακριβώς υπεισέρχεται ο ρόλος της παιδείας, η τέχνη της καλλιέργειας του ανθρώπου, συνδυασμένη με τη γνώση και την τεχνική. Με λίγα λόγια, ο άνθρωπος οικοδομείται και γίνεται όντως άνθρωπος, όταν εκλεπτύνει τον χαρακτήρα του και φθάσει στο ιδεώδες σημείο να λαξεύει το άγαλμα της ψυχής του. Η καλλιέργεια, όπως και η μάθηση, όπως και το βάθος και η ομορφιά των πραγμάτων, δεν είναι κάτι που μας δίνεται χωρίς θυσία και μόχθο. Όλα είναι επιστήμη, κοντά σ' αυτά και η ποίηση, που δεν είναι μονάχα ζήτημα καρδιάς και συναισθηματικού αγγίγματος. Αντίθετα, οφείλει να βρίσκει τον τρόπο να φιλτράρει το αίσθημα και να διορθώνει τη συγκίνηση.

Κάποτε ένας ξένος ποιητής με ρώτησε πόσο η κατοχή της πατρίδας μας από το 1974 και εντεύθεν επηρέασε το επίπεδο της ποίησής μας. Η απάντησή μου ήταν ότι η κυπριακή τραγωδία έκανε τους καλούς ποιητές καλύτερους και του κακούς ποιητές χειρότερους. Η τραγωδία, σε τούτο το πολύπαθο νησί, υπήρξε το σημείο της βασάνου πάνω στο οποίο δοκιμάστηκε, και εξακολουθεί να δοκιμάζεται, η κοινωνική, η ηθική, η πολιτική και η καλλιτεχνική ποιότητα των ανθρώπων, κοντολογίς η ίδια η επιστήμη της αγάπης για την πατρίδα. Γιατί και η αγάπη για τον τόπο μας, προϋποθέτει μια ολόκληρη επιστήμη που απαιτεί ειδικό χειρισμό στη χρήση των εννοιών και των πραγμάτων.

Άρχισα να γράφω από την ηλικία των εννέα ετών. Τώρα είμαι 85 και συνεχίζω να υπηρετώ καθημερινά την Ποίηση, εγγεγραμμένος, θα έλεγα, μέσα στο σχήμα που μου ορίζει ή που οφείλω να ψάχνω βρω για λογαριασμό της. Το λέω άλλωστε συχνά, ότι το ουσιώδες για κάθε ποιητή δεν είναι να γράφει ποιήματα, αλλά να εγγράφεται μέσα στην Ποίηση. Με την πείρα γέροντος που δοκίμασε πολύχρονα την τέχνη, νιώθω τώρα πως μπορώ να δώσω μια απάντηση στο μόνιμο ερώτημα κατά πόσο ο ποιητής γεννιέται. Η απάντηση είναι η εξής: ο ποιητής γεννιέται και στη συνέχεια γίνεται. Καλλιεργήστε λοιπόν το ταλέντο σας μυστικά και αθόρυβα, με αφοσίωση και μόχθο. Προσέξτε και τούτο: θα πρέπει κυρίως να μάθετε να πονάτε, να πονάτε σωστά, στο όνομα της ομορφιάς του κόσμου τούτου. «Η ομορφιά είναι πόνος», το είπε ο Γάλλος ποιητής Πολ Βαλερί.

Είστε προνομιοῦχοι, γιατί σας δόθηκε η χάρις της ευαισθησίας, αλλά παράλληλα έχετε το χρέος να σηκώνετε το βάρος της ευθύνης σας απέναντι σ' αυτήν. Δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να γνωρίσει κανείς τον εαυτό του. Το φως της γνώσεως πηγάζει από μέσα μας, και η πραγματική στιγμή της αλήθειας, η στιγμή δηλαδή που το φως εξαστράπτει εντός μας, είναι όταν αναμετρώμαστε με τον κίνδυνο. Το βλέπουμε και στον «Πόρφυρα» του Διονύσιου Σολωμού, το λέει και ο Οδυσσέας Ελύτης, ότι «η αλήθεια μόνο έναντι θανάτου δίδεται». Σε τελική ανάλυση, όποιο κι αν είναι το άθλημα, εκείνο που καλούμαστε να κάνουμε είναι να υπερβούμε τον εαυτό μας. Το όριό μας είναι ο εαυτός μας, που με αγώνα τον προάγουμε ως προς τη γνώση των δυνατοτήτων του. Πόσω μάλλον που εδώ, στη μικρή μας Μεγαλόνησο, ο αγώνας συνυφαίνεται με την αγωνία, και η αγωνία, που απορρέει από την τραγωδία της εισβολής και κατοχής μεγάλου μέρους της πατρίδας μας, προσφέρει εξ ορισμού τη δυνατότητα υπερβατικής αντίληψης του μαρτυρίου. Τα έσχατα όρια του πόνου παρέχουν και τα αντισώματα, εφόσον διεγείρουν κι ενεργοποιούν τη βαθύτερη ουσία της πνευματικότητας που αντλεί το σθένος και το φως της από αλλού. Είναι παράδοξο, αλλά η εγκόσμια ύπαρξή μας, ακόμα και αν κυκλώνεται από την οδύνη, φαιδρύνεται και καταλάμπει, όταν την επισκέπτεται η ποίηση των πραγμάτων. Γι' αυτό να εμπιστεύεστε τη γλώσσα, τη γλώσσα την ελληνική, που περιέχει τα σπέρματα της Μνημοσύνης και στηρίζει την ταυτότητά μας και την αντοχή του λαού μέσα στον χρόνο.

Υπό αυτό το πρίσμα έγραψα κι εγώ τα ποιήματα με τα οποία συνομιλήσατε. Με συγκινείτε και με διδάσκετε ως προς τη σχέση του ποιητή και του αναγνώστη του, η οποία φυσικά μπορεί να έχει ποικίλες όψεις και πλευρές. Από την άλλη, μπορεί κι εσείς ν' αντιληφθήκατε σε πρώτη φάση, τι σημαίνει να γράφει κανείς και να κάνει ποίηση με την ψυχή του. Πώς να εμπυχώνει τις λέξεις και πώς να πασχίζει να καταστήσει ορατό το αόρατο. Δεν είναι εύκολη υπόθεση, καθώς όλα στηρίζονται στη εξωτερική ματιά και τον εσωτερικό οφθαλμό. Μεγάλο μάθημα κι αυτό! Όλοι μαθαίνουμε, ο καθένας από τον άλλο, εφόσον έχουμε τη δυνατότητα και τη θέληση να κοιτάξουμε από τα μέσα προς τα έξω κάθε πεδίο τέχνης και ζωής, επαληθεύοντας τη μοναδικότητα της ύπαρξης και τους επίγειους λογαριασμούς μας. Όλα υπόκεινται σε ένα ρυθμό που καλούμαστε να αντιληφθούμε.

Αγαπητά μου παιδιά, η κάθε σκέψη μας, η κάθε νότα της ψυχής μας, η κάθε κίνησή μας, η ημερήσια θλίψη και η χαρά, οφείλουμε να γνωρίζουμε πως επηρεάζουν τα φτερά των αγγέλων. Δεν είμαστε μόνοι μέσα στο Σύμπαν. Η ποίηση παρέχει τα μέσα να κατανοήσουμε το μέτρο του ανθρώπου, την εσωτερική του κοσμολογία, το πλάτεμα της ψυχής του. Και φυσικά την ανάγκη πεπαιδευμένης, θα έλεγα, παιδείας. Η παιδεία, όχι μονάχα ως λειτουργικός και κρατικός θεσμός, αλλά ως διάσταση ανάγκης και ως αίτημα για τον καθένα από μας – όχι επομένως

αποκλειστικά για τη μόρφωση, αλλά και για την εσωτερική καλλιέργεια. Η καλλιέργεια έχει τη δική της αυτονομημένη επιστήμη. Η «μόρφωση», το λέει και η λέξη, πρέπει να οδηγεί στη διαμόρφωση, ακόμα και στη μεταμόρφωση. Σε ό,τι δηλαδή σμιλεύει και γεωμετρει τον άνθρωπο, έτσι ώστε να πληρούται και να υπάρχει ολόκληρος. Η ολοκλήρωση του ανθρώπου είναι απότοκη του πνευματικού του σύμπαντος. Όλα εξαρτώνται από αυτόν, εφόσον συναισθάνεται το χρέος του να συλλαμβάνει τις «μεγάλες ουσίες».

Σας ευχαριστώ που μου δώσατε την ευκαιρία να γίνω «στοχαζόμενος εν εαυτώ». Κάθε επικοινωνία είναι στο βάθος ένας μονόλογος, μια συμφωνία με τον εαυτό μας μπροστά σε αυτό που έχουμε να δούμε ή να λύσουμε, περιπλέκοντας περισσότερο το μυστήριο των πραγμάτων. Ευχαριστώ όλες και όλους για το μήνυμα της αγάπης και του σεβασμού σας στο έργο που κατέθεσα, λαχταρώντας ακριβώς να μετατρέψω έντεχνα το πάθος σε μάθος και το τραύμα σε ομορφιά. Αν κάτι από αυτό σας άγγιξε στ' αλήθεια, το κέρδος πρέπει να πιστωθεί στην ίδια την ποίηση, τον μαρτυρικό λαό μας και φυσικά στην τρυφερή και αθώα ματιά σας.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

-----

*Ομιλία στην Τελετή απονομής βραβείων του 13^{ου} Διαγωνισμού Δημιουργικής Γραφής «Κυριάκος Χαραλαμπίδης: Ποιήματα του Αγώνα, της τραγωδίας και της ελπίδας», στην Αίθουσα Εκδηλώσεων Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας, στη Λευκωσία, 21 Μαρτίου 2025.